

ILUSTRIRANI SLOVENEČ

· T E D E N S K A · P R I L O G A · S L O V E N C A ·

Leto VI

28. septembra 1930

Štev. 39

Škerlep: Jesen

Velike svečanosti v Topoli in v Oplencu

Dne 6. septembra so dobili naši polki nove zastave, stare so pa prenesli 8. septembra v obljubljeni cerkev kralja Petra v Oplencu. Ob tej priliki so prenesli tja tudi posmrtno ostanke velikega srbskega osvoboditelja in utemeljitelja naše dinastije, Črnega Jurija. Prenos zastav in posmrtnih ostankov se je izvršil z največjimi slovesnostmi, katerim so prisostvovali kraljeva rodbina, vlada, generaliteta, odposlanstva polkov, bani in velike množice ljudstva. Slika na levi nam kaže v ospredju kraljevo rodbino, za njo pa vlado ob priliki spominskega govora patriarha Varnave. Spredaj stoji kralj, za njim pa od leve na desno: prestolonaslednik Peter, kraljica Marija, knez Arzen, kneginja Olga in knez Pavle. Zada je videti ministre Uzunovića, Živkovića in dr. Korošca.

Na desni: Vojvoda Bojović in armadni poveljniki nesejo krsto z ostanke Črnega Jurija v novo cerkev v Oplencu.

Novi japonski poslanik Ejsuke Fuzita na našem dvoru, na levi njegov tajnik, na desni šef protokola v našem zunanjem ministrstvu, Novaković.

Še ena slika z velikih vojaških svečanosti 6. t. m. v Belgradu: kraljica Marija se pelje s prestolonaslednikom in kneginjo Olgo v šesterovprežni kočiji ob razmeščenih vojaških oddelkih.

Še k sprejemu zastave našega 40. pp. v Ljubljani. Od leve na desno: brigadni general D. Popović, divizionar Tripković, načelnik štaba Drav. divizije T. Miličević in njegov pomočnik J. Sokolović ter nova zastava, okrašena z lovorjevim vencem ljubljanske mestne občine.

Na desni: Pogled v jugoslovanski oddelek mednarodne razstave katoliškega tiska, ki se je vršila od 1. do 9. septembra v Bruslju. Posebno veliko pozornost tujih odličnikov so vzbujali vzorni in na višku tiskarske tehnike stoječi izdelki naše Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani.

Na desni:
 Novi »Krekov prosvetni dom« na Jesenicah, eden najmogočnejših in najlepših ognjišč slovenskega katoliškega ljudsko-prosvetnega dela in najglasnejših pričrepenenja našega ljudstva po izobrazbi. Dom je dne 8. septembra slovesno blagoslovil naš knezoškof dr. Rožman ob prisotnosti vse Gorenjske.

Skupina ljubljanskih otrok na Homcu pri Kamniku, kjer je letos organizirala ljubljanska Krščan. ženska zveza jako lepo uspelo počitniško kolonijo. Otroci so slikani na balkonu tamošnjega Društvenega doma, ki je služil ob lepem vremenu za obednico kolonistom.

Letošnji novomašniki lavantinske škofije. Spredaj sedijo od leve na desno: Al. Juranovič (Križevci), Ks. Korban (Maribor), R. Pušenjak (Sv. Lovrenc) in J. Vojkovič (Turnišče); zadaj pa stoje: J. Schöndorfer (Stari trg), Fr. Šmon (Sv. Jurij), Fr. Modrinjak (Središče) in J. Lampret (Šoštanj).

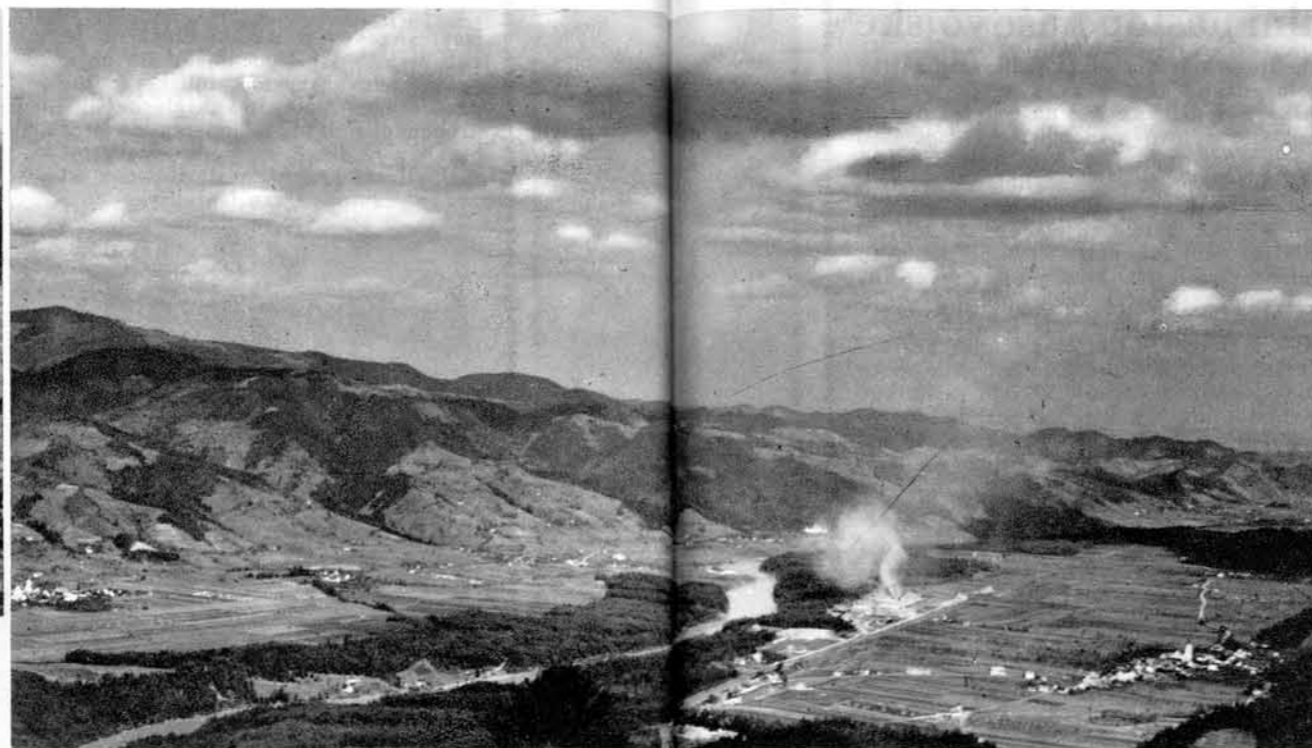
Na levi: Delavska godba »Zarja« v Ljubljani, ki je postala zadnje čase ena najbolj priljubljenih v Sloveniji in nastopa skoraj pri vseh pomembnejših prireditvah. V sredini kapelnik Fr. Dolinar, kateremu so poklonili hvaležni godbeniki pred kratkim srebrni lovorjev venec za njegov neumorni trud.

Spodaj: Voditelji cerkvenih in prosvetnih organizacij frančiškanske župnije v Mariboru, zbrani ob priliki poklonitve svojemu škofu-zlatomašniku dr. A. Karlinu (v sredini).

Na levi:
 Jož. Tavželj, 91 letni posestnik na Ranci pri Mariboru, ki navzlic svoji izredni starosti še vedno sam obdeluje svoje obsežno posestvo. V naročju drži svojega pravnuka Marka.

Pogled na Ruše, v ozadju pokopališka podružnica križanega Zveličarja, nad njo Smolnik.

Pogled na Ruše. Na levi: Dravska dolina z Rušami in Selnico.

Ruše — »slavna božja pot in učenosti zibela«

Na levi: Matija Wurzer, biseromašnik, dolgoletni ruški župnik, »oče Rušanov« imenovan († 1921).

Slap šumik na Smolniku pri Rušah. Na desni: Ruška koča na Pohorju (1250 m). Spodaj: Tovarna za dušik v Rušah.

Tako jih imenuje župnik Matija Wurzer, Slomškovich »Drobtinica« (l. 1865-66). Nekdaj so slovele bolj ko danes. — O prvi ruški cerkvi pripoveduje slavna ruška kronika sledeče: Plemennita Edmund in Irmengarda Weissegga sta bila v let brez otrok. Weisseggov brat-duhovnik jima nasvetuje zaobljubo: mesto na pol podrte kapele zidati v Rušah Marijino cerkev. Bog jima da petero otrok, svojo obljubo sta izpolnila. Dne 1. maja l. 900 so položili temeljni kamen za novo cerkev. l. 905 je bila že dovršena. Kip ruške Mame božje so iz stare kapele prenesli v novo cerkev. Zidava še kaže, da je bila prvotna ruška cerkev zidana v gotskem slogu, z obliko podolgovatega četverkotnika. Po prezidavanju in prizidanju je koncem 17. stol. dobila sedanjo obliko. Vse štiri kapele je dal prizidati župnik Luka Jamnik: l. 1676 križovo kapelo, l. 1680 na nasprotni strani kapelo Žalostne Matere božje, l. 1682 kaplo sv. Florijana (v tem času so Ruše mnogo trpele vsled požarov), l. 1697 kapelo sv. Dizme. Zvonik prvotna cerkev najbrž ni imela. Pozidali so ga šele l. 1519. — Sedanja notranjščina cerkve je iz l. 1710, ozir. 1721. Župnik Štefan Jamnik, brat Luke Jamnika, je dal vso notranjščino okrasiti s krasnimi štukaturami in obok preslikati. Štukature je izvršil Peter Car, slikarje Janez Vogl. Ške v krasnih simbolih iz visoke pesmi prikazuje Marijino življenje in čednosti. V umetniški oziru je ruška cerkev ena najlepših in lavant. škofiji. Glavni oltar, vzor baročnega oltarja, je dal na lastne stroške postaviti župnik Štefan Jamnik l. 1728. — V ladji sta poleg imenovanih kapel še dva oltarja: umirajočega sv. Jožefa in umirajoče sv. Ane, katerih slike je na platno slikal slovenjgraški slikar Janez Strauss. Na oltarju Žalostne matere božje se v stekleni krsni nahaja iz voska vlita podoba sv. Janeza Nepomuka, z ostanki tega svetnika. Svetnikove ostanke sta l. 1736 dva usmiljena brata prinesla iz Prage. Razpelo v križevi kapeli je umetnina. Kronika pripoveduje, da je ta križ ob neki povodnji prinesla Drava in ga pri Rušah vrgla na suho. Župnik pl. Lichtenheim ga je dal prenesti v cerkev. Sedanja prižnica, — iz l. 1724 — je dar limbuškega župnika Pavla Črnogojca. Ške na pročelju pevskega kora kažejo rešitev iz raznih nesreč na priprošnjo sv. M. b., simbolične podobe ob stenah spominjajo na razne obletnice ruske cerkve. L. 1444 se je prišel ruški Mariji pomirit celo cesar Friderik III. Ne samo slavna božja pot, Ruše so bile nekoč tudi »učenosti zibela«. Na ruški gimnaziji so se v 17. stol. vzgajali in izobraževali sinovi najznamenitejših cesarskih in grofovskih rodbin. Ruška gimnazija je predhodnica mariborske gimnazije. Ustanovil jo je Jurij Kozina ruški rojak, najprej kaplan, pozneje župnik v Rušah, in sicer leta 1645; imela je 6 razredov in je obstojala do leta 1760., ko so jezuiti ustanovili v Mariboru novo gimnazijo. Anton Kreml piše o ruški akademiji v svoji Zgodovini šterske zemlje: »Te šole so bile edine v celem Dolnjem Štajarju, so trajale 111 let in je bilo tam 641 grofovskih in baronskih ter 6462 meščanskih sinov podučeni«. Pouk si je župnik Kozina privzel še dva gg. kaplana ali inštruktorja, za katera je župnik Štefan Jamnik postavil posebno hišo, sedanjo kaplanijo. Leta 1698. je bilo tam 641 grofovskih in baronskih namreč 220 i. s. iz najrazličnejših dežel in krajev: iz Dunaja, Češke, Dalmacije, Koroske, Solnograškega, Kranjskega, Bene in Primorja. Med gojenci najdeš sinove raznih slavni družin: Andrau, Malterer, Barbo, Centi, Draskovič, Frangipani, Glaispach, Harrach, Herberstein, Inzaghi, Ladren, Moscen, Tattenbach, Windischgrätz i. t. d. Ruška akademija šteje med svoje gojence: 2 kardinala, 2 nadškofa, 6 škofov, 18 opatov, 25 proštožupnikov, 3 ces. namestnike, 2 dež. glavarja, 2 generala, 7 ces. svetnikov, mnogo učenjakov in umetnikov. Res slavna ustanova. Ruše, — »mali Belgrad,« — so od tedaj slovele po svojem zavedno narodnem mišljenju, radi česar je ob preletu cela vrsta Rušanov bila zaprtih v graških ječah, z rajnim nadučiteljem in županom Josipom Lasbacherom na čelu. Današnje Ruše tvorijo industrijsko središče Dravske doline z veliko tovarno za dušik, s tovarno vžgalic, z lastno električno tovarno, z lepo razvito lesno industrijo in trgovino. Vse kaže, da se bodo v tem pogledu Ruše razvijale še naprej. Ruše tvorijo tudi važno izhodišče pohorske turisticke. V vasi se nahaja šestrazredna ljudska šola z dvema paralelkama, trgovsko in obrtno nadaljevalno šolo, žandarmerijska postaja, telegraf in telefon.

Na desni: Ferdo Pšunder, duh. svetnik in sedanji ruški župnik, ki je zadnja leta prenovil vsa tamošnja cerkvena poslopja.

Veliki oltar v Rušah s čudodelnim kipom Matere božje. Na levi: Ruški cerkveni pevski zbor. Spodaj: Tovarna za dušik v Rušah.

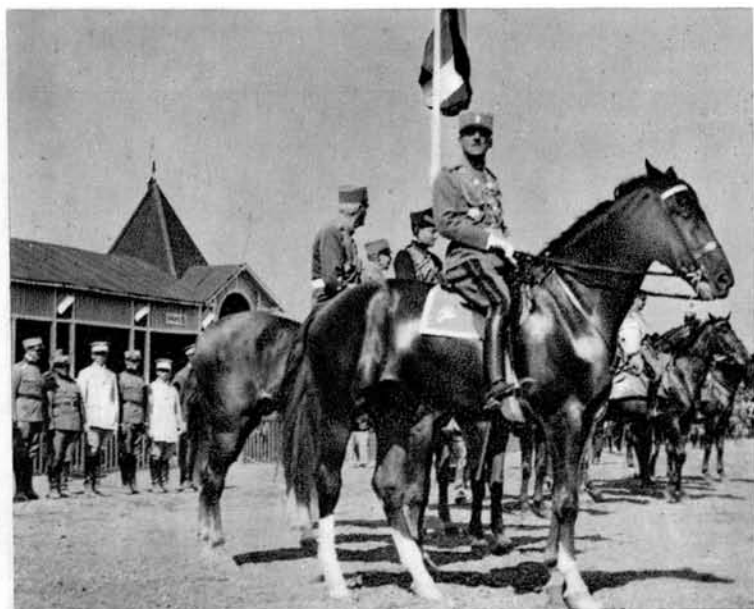

Katarakti Lobnice na Pohorju.

Jos. Lasbaher, nekdanji ruški nadučitelj in župan, ki si je pridobil mnogo zaslug za občino († 1929).

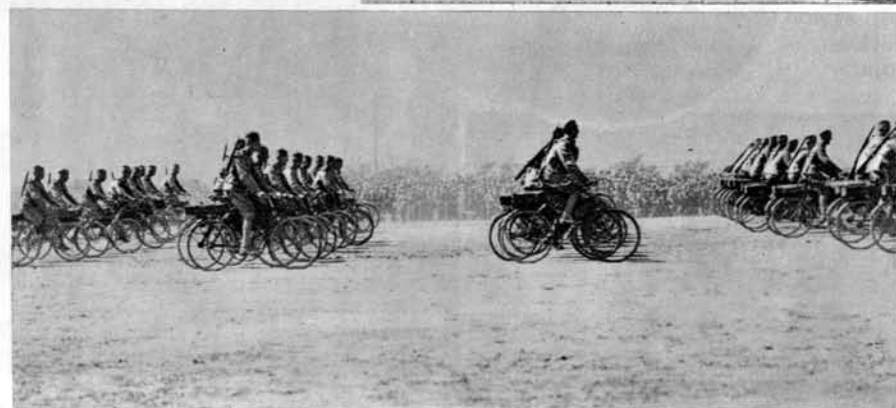

Najvišji vojni poveljnik opazuje na čelu armadnih komandantov parado.

Na desni: Odposlanstva polkov z novimi zastavami v defileju.

Spodaj: Kolesarski bataljon v defileju.

Spodaj na desni: Mornarica, navdušeno akklamirana od nepreglednih mas.

Na desni: Godba konjenice kraljeve garde na čelu defilirajočih konjeniških polkov.

Spodaj na desni: Defile ogromnih 305 mm topov možnarjev na traktorjih.

Spodaj: Tanki, o katerih je doslej sploh malo-kdo vedel, da jih imamo.

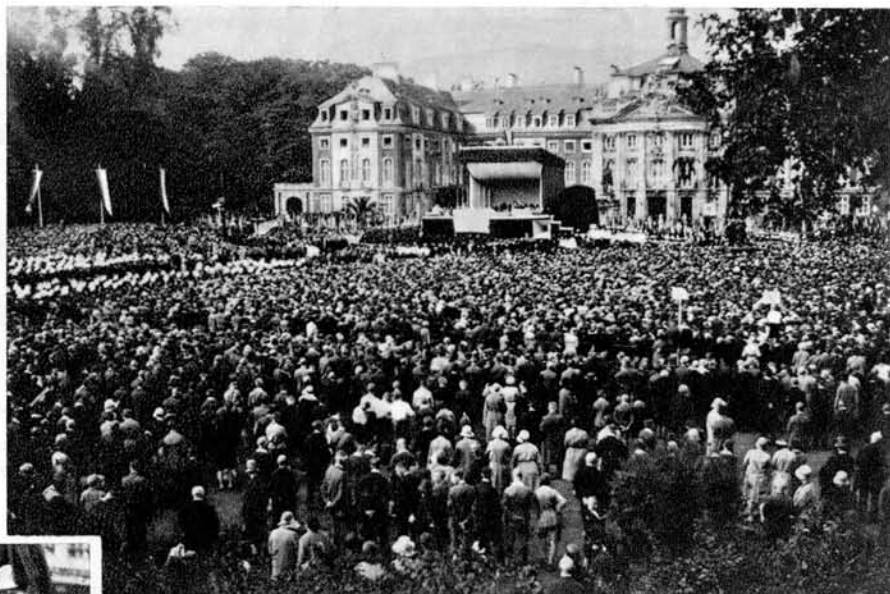
Triumfalni nastop naše vojske

Ob priliki zamenjave starih srbskih polkovnih zastav z novimi jugoslovanskimi dne 6. t. m. se je vršila v Belgradu vojaška parada, kakršne naša država še ni videla in ki ostane gotovo v neizbrisnem spominu vsakemu, ki jo je imel priliko opazovati. Ravno tisto jutro tik pred parado so prispele v Belgrad vesti o strašnem tržaškem procesu proti Slovincem, zato je vsak še s tem večjim navdušenjem in zaupanjem gledal in občudoval nepričakovano strumni nastop in nesluteno tehnično dopolnjenost naše obrambne sile. Najprej so defilirala zastopstva vseh polkov s svojimi polkovnimi zastavami, njim je sledilo več pehotnih in konjeniških polkov v celoti, za temi najrazličnejši topničarski polki od brdskih in poljskih preko težkih in protiavijonskih do silnih 305 mm in tankov ter oklopnih avtomobilov, a zaključek parade so tvorile cele jate raznih avijonov. Da, naša vojska je, hvala Bogu, danes že pripravljena in ona bo tudi znala čuvati pravice, ki gredo našemu narodu po božjih in človeških pravicah.

Spodaj:

Revolucionarno gibanje v Južni Ameriki

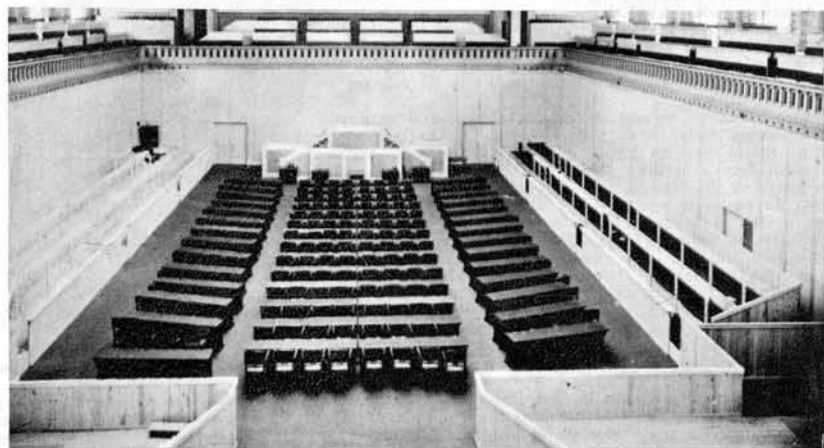
Južna Amerika obstoja sicer iz samih republik, vendar pravega demokratizma tam niso poznali nikoli, temveč najdemo skoraj v vseh državah nekako bolj ali manj prikrite diktature, katerim stoje na čelu razne osebnosti. Mnogo teh diktatur se je izmaličilo polagoma v velike korupcije, ki se pa rušijo zadnje čase ena za drugo. Najprej je počilo v Boliviji, tej je sledil Peru, sedaj je na vrsti Argentini, obetajo se pa tudi državni prevrati v Braziliji, v Čile, na Kubi in v Paragvaju. Predsedniki republik so strmoglavljeni in državna krmila prevzemajo generali. Spodnja slika nam kaže generala Uribura (X), ki je strmoglavil dosedanjšega argentinskega predsednika Irigoyena.

Pogled na veliko slavnostno prireditev ob priliki 69. nemškega katoliškega shoda v Münstru. Pred tamošnjim dvorcem se je vršila slovesna služba božja, ki jo je celebriral papežev delegat, nuncij Orsenigo ob prisotnosti desettisočglavih množic nemških katoličanov, Shod je obravnaval predvsem vprašanje vzgoje.

Na desni: Palača predsednika argentinske republike v Buenos Airesu, ki so jo nameravali revolucionarni vojaki naskočiti, kar je pa v zadnjem trenutku preprečil odstop predsednika.

Na levi: Angleški zunanji minister Henderson na zasedanju D. N.

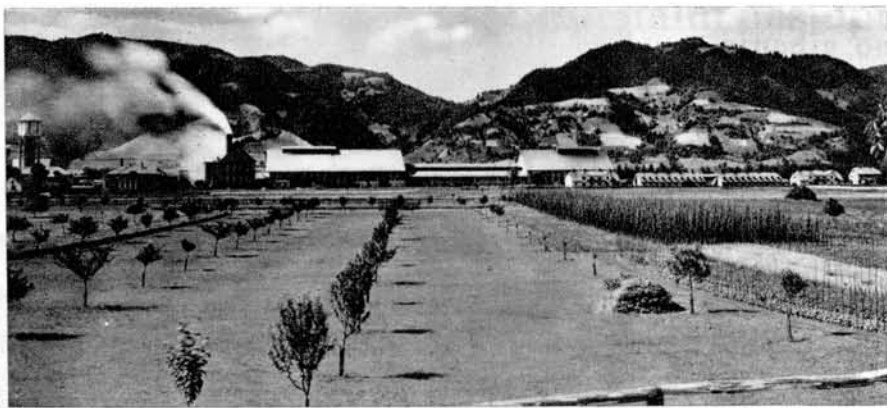
Spodaj: Nova upravna palača Vatikanske države v Rimu, kjer imajo streho vsi uradi in oblasti nove papeževе države.

Nova zborovalna dvorana Društva narodov v Ženevi. Tu je bilo 8. septembra otvorjeno 60. zasedanje Društva narodov ob navzočnosti 23 zunanjih ministrov vodilnih evropskih držav. Največje zanimanje je seveda vzbujala debata o Briandovem načrtu Panevrope, s katero upa francoski zunanji minister preprečiti bodočo vojno. Čeprav ta ideja še ni zmagala, vendar jo večina evropskih držav vsaj ne odklanja, toda do njenega uresničenja je pot še dolga. Nekaj dni poprej se je vršilo tudi zasedanje zastopnikov evropskih narodnih manjšin, ki je pravilno poudarilo, da je Panevrope neizvedljiva brez rešitve perečega vprašanja narodnih manjšin, o čemer pa ravno najbolj prizadete države nočejo ničesar slišati, skrivajoč se za princip suverenosti držav.

Proizvodi rastlinske hrane

Spodaj:
Gnojilni poskus na
banovinskem travni-
ku v Kostanjevici:
Negnojena parcela
je dala 3800 kg sena.

tvornice za dušik v Rušah

Spodaj:
Gnojilni poskus na
banovinskem travni-
ku v Kostanjevici:
Z NPK gnojena par-
cela je dala 7950 kg
sena.

Spodaj:
Gnojilni poskus na
ovsu z Nitrofoskalom
(NPK) v Badljevini.

Pogled na tvornico za dušičnata gnojila v Rušah pri Mariboru.
Spodaj: Uspehi gnojilnega poskusa z Nitrofoskalom (NPK) v
Suhodoli pri Komendi.

Spodaj:
Pšenica pred žetvijo
na suhem polju, gno-
jena z NPK.

Rastline so živa bitja in zato rabijo hrano. Za hrano uporabljajo v prvi vrsti: vodo, ogljikov dioksid, dušik, kisik in mineralne snovi: kalij, fosforno kislino, apno, železo, magnezij itd. Rastline sprejeto hrano v obliki prvin v sebi predelajo v visoko organizirane organske snovi. Motor je solnčna svetloba in toplota. Zato lahko rečemo, da so rastline tvornice, ki lovijo solnčne žarke s pomočjo listnega zelenila ali klorofila in jih vežejo in preobnavljajo v organsko snov, ki služi človeku in živalim za hrano in za vse ostale potrebe človeka.

Priroda je bogata in neizčrpna. Tam, kjer ne pride človek in se ne okoristi s plodovi prirode, je vedno v dovoljni meri na razpolago vsega, kar je potrebno za življenje rastlinam in živalim. V pragozdovih in v onih predelih zemlje, kamor še človeška noga ni stopila, priroda bujno uspeva, je zelo bogata in razvita v svoji krasoti. Človek, posebno kmetovalec, odvzema vsako leto zemlji njeno plodovitost in moč. Zato mora, ako jo hoče zadržati v moči in plodnosti, vračati ono rudninsko hrano, ki jo z žetvami odpelje z njive: kalij, fosforno kislino, apno in dušik. Rudninska hrana se nahaja v prirodi v neizmernih množinah; treba jo je le iz onih mest, kjer se nahaja, vzeti in prepeljati na naše njive in travnike. To tudi umni kmetovalec dela s tem, da kupuje umetna gnojila in jih razsipa na obdelano zemljo.

Od navedene rastlinske hrane je za rast rastlin od prvenstvene važnosti dušik. V zemlji ga je razmeroma malo. Zrak sestoji iz $\frac{1}{5}$ dušika, ki ga pa rastline ne morejo direktno uporabljati za hrano, izvzemši stročnice (lucerna detelja, fižol). Vse druge gospodarske rastline rabijo dušik, ki jim ga moramo dodati v obliki umetnega gnoja oz. hlevskega. Tudi stročnice so zelo hvaležne, ako se jim v rani mladosti da na razpolago dušik, v obliki apnenega dušika. Dušik je bistvena sestavna prvina beljakovin, ki jih rastlina ustvarja v svojem plodu in ki so človeku in živalim najvažnejša hrana. Brez dušika rastlina ne more ustvarjati beljakovin. Ena oblika dušika, ki se nahaja v velikih slojih v Čilu, pride v promet pod imenom čilski soliter.

Dušik iz zraka se prideluje v tako zvanih tvornicah za dušik in veže s pomočjo karbida v tako zvani apneni dušik.

V naši državi leži v dravski dolini velika Tvornica za dušik d. d. Ruše, ki je osnovana leta 1927. V tej tovarni se izdeluje apneni dušik in v novejšem času

Nitrofoskal-Ruše, ki je mešano gnojilo, izdelano po patentiranem postopku in vsebuje vse hranljive snovi, ki jih naši gospodarski posevki rabijo, da rodijo obilen in kakovosten plod. Nitrofoskal-Ruše vsebuje dušik, fosforno kislino, kalij in apno.

Slike, ki jih prinašamo na tem mestu, nam kažejo lepe uspehe z apnenim dušikom in Nitrofoskalom Ruše, ki so se izvršili letos v dravski banovini.

Kapital, ki ga izda kmetovalec za nakup apnenega dušika in Nitrofoskala-Ruše se pri pravilnem obdelovanju zemlje obrestuje za 30 do 100 odstotkov. Vsak kmetovalec, ki enkrat pravilno uporablja to gnojilo, ga potem nobeno jesen oz. pomlad ne more več pogrešati. Za setev ozimnih žit — pšenice, ječmena, rži — naj se apneni dušik in Nitrofoskal-Ruše raztrosi enakomerno po celi njivi in nato zaorje do 20 cm globoko. Zelo dobro je, ako se njiva pred oranjem in razsipanem umetnega gnoja pobrana. Jesensko gnojenje ozimnih žit in travnikov daje zemlji moč, da rodi bogato in kvalitetno zrno oz. seno. Ing. Teržan.

Gnojilni poskus na koruzi na banovinskem posestvu v Kostanjevici. Negnojena parcela je vrгла 4200 kg, gnojena pa 5600 kg.